KURŠIŲ PILKAPYNAS

Mykolas MICHELBERTAS

Kuršių pilkapynas (Kelmės r., AR 415) yra apie 2,5–3 km į ŠR nuo Tytuvėnų miesto centro, kelio Tytuvėnai–Budraičiai kairėje pusėje, Kuršių miško Š dalyje. Kuršių kaimas ir miškas yra į R nuo Giliaus ežero.

Pilkapynas, vadinamas „Kačmilžiais" arba „Milžinkapiais", archeologams buvo žinomas jau XIX a. pabaigoje. Tuo metu pilkapyne buvo keliolika sampilų. 1887 m. vieną pilkapį ištyrė Tadas Daugirdas. Pilkapyje buvo rasta pavienių senojo geležies amžiaus daiktų. Dar keletą archeologinių dirbinių T. Daugirdas gavo iš vietos gyventojų. Šiuo metu Kuršių pilkapyno radiniai saugomi VDKM Archeologijos skyriuje (inv. Nr. 655:1–4, 656:1–3, 674:1–3, 695, 1391). Tarp radinių yra žalvarinė antkaklė buoželiniais galais, prūsų serijos akinė segė, I ir IV grupės labai profiliuotos segės, sidabrinė labai profiliuota segė, patekusi iš romėniškų padunojės provincijų (Almgreno IV grupė), I grupės žalvarinis ritinis smeigtukas, geležinis įmovinis kirvis ir kiti daiktai. Radinių chronologija – senojo geležies amžiaus B_1–B_2/C_1 periodai. Matyt, pilkapyne būta gana ankstyvų senojo geležies amžiaus pirmosios pusės kapų. Kuršių pilkapynas ir jame rasti daiktai yra minimi įvairiuose archeologijos leidiniuose.

Pilkapynas nuolatos buvo ardomas. Kai kurie sampilai, išėmus vainikų akmenis, buvo nuarti. 1967 m. pilkapyne lankėsi tuometinės MA LII žvalgomoji ekspedicija, vadovaujama A. Tautavičiaus. Buvo konstatuota, kad pilkapyne likę tik 3 apardyti sampilai. Du pilkapiai yra miške, vienas – prie kaimo gyventojo sodybos. Apie 1996–1998 m. pilkapyne kasinėjo lobių ieškotojai. Miške esančiuose pilkapiuose buvo iškastos didžiulės duobės. Ypač didelė duobė buvo iškasta vieno pilkapio sampile, gerokai žemiau pilkapio pagrindo.

2004 m. liepos 26 – rugpjūčio 2 d. ir buvo tyrinėtas pastarasis labiausiai suardytas pilkapis. Tyrinėjimus finansavo KVAD. Šis pilkapis buvo pažymėtas romėnišku skaičiumi I.

Pilkapio I sampilo skersmuo buvo apie 10x10,5 m. Sampilo centre iškastos duobės gylis buvo iki 1,5 m, skersmuo – 4–4,2 m. Duobė faktiškai buvo sunaikinusi visą sampilo centrą. Deformuoto sampilo aukštis iš V pu-

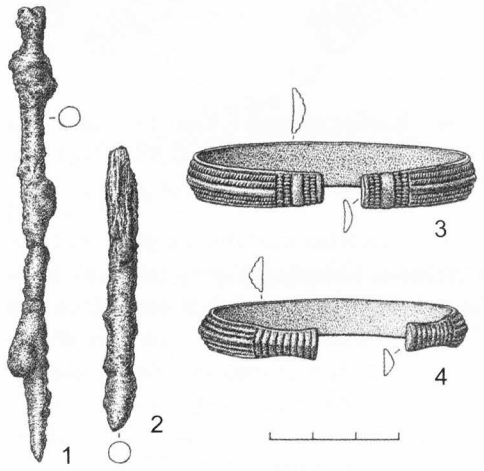

23 pav. Kuršiai, pilkapis I, kapo 1 įkapės. *I. Maciukaitės pieš.*

Fig. 23. Kuršiai barrow I, finds of grave 1.

sės buvo 0,75 m, iš R – 1,25 m. Praktiškai buvo tyrinėti pilkapio sampilo pakraščiai.

Pilkapyje aptiktos dviejų griautinių kapų liekanos. *Kapu 1* buvo pažymėta kelių radinių grupė ir žmogaus rankų kaulų fragmentai, lobių ieškotojų išmesti iš duobės pilkapio centre. Kape buvo 2 žalvarinės trikampio pjūvio apy-

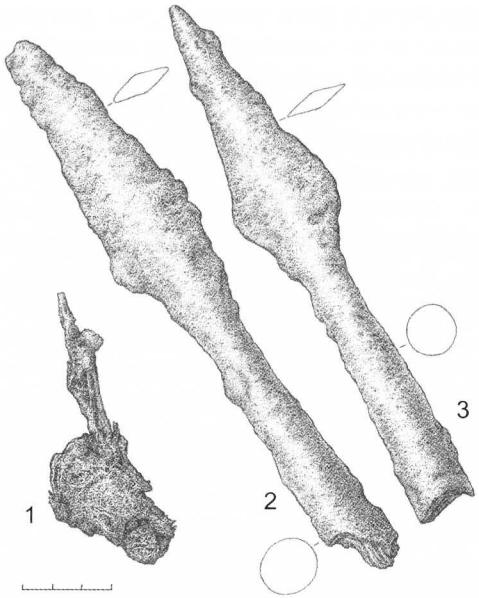

24 pav. Kuršiai, pilkapis I, kapo 2 įkapės. *I. Maciukaitės pieš.*

Fig. 24. Kuršiai barrow I, finds of grave 2.

rankės, geležinio smeigtuko ir geležinės ylos fragmentai (23 pav.). *Kape 2* išliko tik kojūgalis, kur po apnykusiais blauzdikauliais rasti 2 geležiniai įmoviniai ietigaliai. Vienas ietigalis yra rombine plunksna, antrasis – karklo lapo formos plunksna (24 pav.).

Pilkapyje surasta ir pavienių daiktų, kilusių iš suardytų kapų. Sampilo V pusėje buvo aptikta žalvarinė įvija, geležinio lazdelinio smeigtuko fragmentas, geležinis įmovinis ietigalis rombine plunksna. Sampilo R pusėje buvo rasta žalvarinė trikampio pjūvio apyrankė, žalvarinės II grupės antkaklės kūgelis. Kapuose rastų ir atsitiktinių daiktų chronologija – C_{1a} periodo pabaiga – C_{1b} periodas, t. y. III a. pirmoji pusė.

Pilkapio sampilo pakraščiuose buvo aptiktas dar palyginti neblogai išlikęs apskritas akmenų vainikas. Jo skersmuo P–Š kryptimi vidinėje pusėje buvo 7,6 m, išorinėje – 9 m. Vietomis vainikas buvo dviejų aukštų, kai mažesni akmenys buvo padėti ant didesnių.

Taigi ir šio apardyto pilkapio kasinėjimai suteikė papildomos medžiagos tyrinėjant Žemaitijos gyventojų laidoseną senajame geležies amžiuje.

KURŠIAI BARROW CEMETERY

In 2004 in the Kuršiai barrow cemetery (Kelmė district) remains of a damaged barrow were investigated. The barrow contained 2 disturbed inhumation burials and several loose artefacts dating to the Old Iron Age. Iron socket-type spearheads, bronze bracelets with a triangular cross-section, fragments of iron pins and awls and a bronze neck-ring terminal cone were found. The items are date to the late C_{1a}–C_{1b} period. The barrow had a well-preserved round stone circle.

SUDOTOS PILKAPYNAS I

Vidas SEMĖNAS

2004 m. NM tęsė Sudotos pilkapyno I (Švenčionių r., A 1118P) apardytų pilkapių tyrinėjimus. Apardytų Sudotos pilkapyno I pilkapių, esančių ant pirmos priešgaisrinės geležinkelio Vilnius–Turmantas linijos, tyrimai baigti 2002 m., 2003 m. ištirtas pažeistas ir apardytas pilkapis 54(6) (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 197–199; *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 73–74; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 93; *ATL 2002 metais*, V., 2005,